

إِطْلُقِ الرِّيحَ مِنْ فَمِ الصِّبَادِ / إِلَى هَيْكَلِ الـ
مَرْكَبِ، مِنْ عَمَقِ الشَّرَائِعِ / وَفَكَكْ 41^e
الرِّبْطَ عَنْ فَمِ النُّهْرِ / أَصْرُخْ
Poetry International أَيْهَا الْغَرْبِيقُ
فِي اللَّجْمِ الدَّائِرَةِ // بِيَدَا
Festival Rotterdam ،
النُّهْرِ مِنْ عَادَاتِهِ ،
سَاكِنَا / بِيَدَا الشَّاطِئِ لَمْ الشَّمُوسِ / مِنْ
أَفْوَاهِ السَّمَكِ الْمَيْتِ / بِيَدَا طَهُو الظَّلَالِ

Juryrapport

C. Buddingh'-prijs 2010

In de 22 poëziedebuten die de jury met plezier heeft proberen te beoordelen, trof ze meer dan eens het woord 'exoskelet' aan. De jury heeft ook moeten opzoeken wat dat betekent: 'een uitwendig skelet, zoals bij schelpdieren voorkomt'. Mogelijk is dit woord te hergebruiken voor een eerste karakteristiek van de debuutbundels die tussen 1 maart 2009 en 28 februari 2010 verschenen. Die poëzie laat namelijk heel wat onmiddellijk van de bladspiegel aflezen, zoals in het oog springende enjambementen, irreguliere lengtes en simultaan op de pagina gepresenteerde tekstfragmenten.

Ornamenten als deze bleken vaak afkomstig uit respectabele literaire gebouwen. Ze verrezen tijdens grote maatschappelijke veranderingen, waarbij begrippen als arbeid en authenticiteit om nieuwe definities leken te vragen. Geen wonder dat dit proces verschillende gevoelens losmaakte. Van angst, die zich vertaalde in een afkeer van de stad als poel van verderf. Van nieuwsgierigheid, naar culturen die door een explosief groeiende berichtgeving nabij leken te raken. Van verlangen, naar de natuur die in haar ongereptheid zou bijdragen tot een directe ervaring. En van geestdrift, omdat innovaties het economisch en menselijk verkeer zouden verlichten.

Zulke modernistische motieven, met genegenheid en ijver aangebracht, dacht de jury in menige bundel aan te treffen. Andere dichters plamuurden hun drijfveren liever weg onder cascadijche associaties, maar de resultaten bleken niet minder vertrouwd. De indruk van ouderwetsheid of passiviteit zou kunnen rijzen, ware het niet dat de jury ook las dat allerlei zelfstandige naamwoorden, zoals liefde, 'een werkwoord' zijn. Voor de goede verstaander kwam daar soms uitleg bij. Pakte dat in het begin leerzaam uit, ten slotte drong zich, met de woorden van een inzending, de gedachte op: 'verzin een list, lees dichters, schrijf het beter'.

Vraag is of het huidige literaire klimaat voor zo'n dialoog wel de faciliteiten biedt. Lange tijd sprak het vanzelf dat de Buddingh'-prijs naar een bundel ging uit een te Amsterdam bestierd concernfonds van een respectabele leeftijd – eenmaal werd uit een daaraan verbonden literair tijdschrift zelfs een gedichtencyclus genomineerd. Ondertussen hebben veranderingen in de infrastructuur hun eerste effecten gesorteerd voor het genre poëzie, meer in het bijzonder voor het acquisitiebeleid van dichters.

Of er vervolgens een verband bestaat is ongewis, maar het lijken inmiddels kleinere huizen die zich hebben ontfermd over poëziedebutanten. De beloftevolste onder hen is naar de mening van de jury de 23-jarige Jurre van den Berg; hij werd ontdekt door de Groningse uitgeverij Passage. Uit de nominaties valt voorts af te leiden dat het Utrechts/Leeuwardense huis De Contrabas serieus te nemen valt, wat misschien verrassend is voor wie op het internet rondneust in de gelijknamige dameskapsalon. De jury ontkomt tegelijk niet aan het idee dat deze nieuwe bedrijven het stadium van de goede bedoelingen nog niet helemaal achter zich hebben gelaten. Vooral in de eindredactionele fase valt te leren van de meerderheid der professionele uitgeverijen, wier poëziebeleid echter defensief geworden lijkt te zijn.

Zit de jury nu om de hete brij heen te draaien omdat ze bundels van de te beoordelen periode zwak vond? Ze slaagde er inderdaad niet in hemelbestormende, laat staan ongehoorde poëzie te ontdekken. Toch noemde de jury Van den Berg al, en verder had ze ontzag voor de stamina van Inge Braeckman, de compositiegave van Floor Buschenhenke, de grilligheid van Yerna van den Driessche, het suikerhart van Andy Fierens, de metaforiek van Yassine Salihine, het radicalisme van ACG Vianen en de consequentheid van Arthur Wevers.

Bovenal kwam de jury tot vier nominaties, die ze in alfabetische volgorde toelicht.

Gert de Jager schreef met **Sterk zeil** een bundel die vrijwel constant is van toon. De gedichten variëren echter in lengte, in vorm, in compactheid; ze betonen zich soms narratief, soms distinctief poëtisch. Opgebouwd uit lopende zinnen zijn ze in eerste instantie 'af', zonder dat ze vakmatig of koel ogen. Integendeel, door de tedere woordkeus sluiten deze gedichten zich nooit definitief. De jury kreeg het gevoel dat ze weigeren onvergetelijk te zijn – de gedichten wenken lezers juist keer op keer om terug te keren, er intiem mee te worden, de bladzijde open te laten liggen en er in de loop van een dag of week of maand mee te leven. Soms ligt die uitnodiging al in een paar zinnen: 'Hoe in zichzelf besloten een zon ook is, of een / andere lichtbron – wie een huis bouwt, bouwt / dat op grond.'

Elmar Kuipers **Hechtzwaluwen** getuigt van een eigen geluid. Het is ook geen debuut in die zin dat Kuiper eerder twee bundels uitbracht, maar nooit in het Nederlands. De van oorsprong Friese dichter kiest vanuit de natuur het ruime sop, met een variëteit aan vormen en stijlen. Zijn poëzie werkt zorgvuldig en aangrijpend een gedachte uit – aangrijpend, niet omdat de lezer bij de kladden wordt gepakt, maar omdat de ene gedachte tast naar de andere. Daardoor gebeurt er veel meer dan associatie alleen: kurkdroge humor en bijna atonale muziek. Adembenemend of ademgevend is de ruimte tussen zinnen die als surrealistische trapezewerkers sierlijk naar elkaar reiken: 'Rui niet voor het raam / Lucht slijpt een braam. // Zweef je op een bed met zwenkwielen? / Men zegt: Je bent een uitgediende parkiet.'

Delphine Lecomptes **De dieren in mij** sluit, als we de achterflap mogen geloven, openlijk aan bij poëzie die zich verhoudt tot muziek. Haar gedichten lijken inderdaad op popteksten, door zowel hun vaak tragisch-hilarische anekdotiek als hun over de hele bundel vrij regelmatig blijvende lengte. Ze zijn ook sterk melodisch en ritmisch opgebouwd en men wil ze vertolken, niet omdat ze zich steeds opnieuw poëtisch openen, maar om greep te krijgen op al het bizarre dat zich ontrolt. Door herhaling, de herhaling verdragend, wordt ons gemoed rauwer en onvervroren de gedichten meezingend benaderen wij de dieren: 'Ik klop op de flank van je pony / niet om hem gerust te stellen / maar om het stof te zien / opvliegen in de bundel zon die / door het deurgat is gekropen en / alsmaar groter en gemener wordt.'

Nina Werkman maakte met **Antidata** een 'bijou'. Zevenentwintig maal, veelal in een klassieke vorm die gemakkelijk weg lijkt te lezen, brengt zij rust en aandacht voor wat er precies gebeurt. Werkmans ritmiek kenmerkt zich veelal door de stelregel van Hendrik de Vries dat nooit een woord op dezelfde medeklinker mag eindigen als waar het volgende mee begint. Zo ontstaat in deze bundel een lichtheid in de taal en een stuwende gang die leiden tot datgene wat deze gedichten lijken te willen doen – wachten, blijven, doorkijken, stralen: 'In het naseizoen de rauwe wortels uitgraven, / de pantoffeldieren op hun plaats laten vallen / onder de lens; in de drup de wisselborgtocht / meten, op de keukenweegschaal de leegte / van de pen, het gewicht van de vlinder, / aan het raam het liggen van de storm.'

Nu is het moment aangebroken dat de jury zich moet uitspreken. Na een lange strijd, waarbij alle politieke middelen werden ingezet, viel de keuze op degene bij wie het begon: Delphine Lecompte, De dieren in mij.

Frans Willem Korsten

Marc Kregting

Mariolein Sabarte Belacortu